

mationsudveksling kan tænkes gennemført på såvel bilateral som multilateral basis. For en multilateral informationsudveksling taler, at den ville give det bredeste grundlag for et videre arbejde med analyse af mulighederne for våbenkontrol og nedrustning på det sømilitære område.

De østlige og vestlige CSBM-forslag i Wien rummer tanken om afholdelse af seminarer og symposier om militære doktriner m.v. mellem de 35 deltagerlande. Sådanne foranstaltninger kunne videreudvikles til også at omfatte særlige sømilitære problemer vedrørende Atlanterhavet, Nordsøen og Østersøen, herunder spørgsmål af direkte relevans for de nordiske lande.

Adfædsregler

Adfædsregler falder mellem informationsforanstaltninger og operationelle foranstaltninger. De kendteste aftaler af denne type vedrører undgåelse af incidenter på det åbne hav. Det er bilaterale aftaler mellem Sovjetunionen og henholdsvis USA (1972), Storbritannien (1986), Forbundsrepublikken Tyskland (1988) og Frankrig (1989).

Som et konkret resultat af det øgede samkvem mellem de militære etableringer kan endvidere nævnes undertegnelsen den 12. juni i år af en amerikansk-sovjetisk aftale til undgåelse af farlige militære aktiviteter. Aftalen, som blev forhandlet af en fælles militær arbejdsgruppe, kan, selv om den ikke udelukkende vedrører sømilitære forhold, i et vist omfang ses som et supplement til ovennævnte incidentaftale.

Aftalens sigte er at undgå en række nærmere definerede, farlige militære aktiviteter, samt at fremme fredelige løsninger i tilfælde af incidenter i fredstid. Aftalen fastlægger, at grænsekrænkelser foretaget af militært personel i første omgang skal betragtes som nødtilfælde eller som utilsigtede. Parterne forpligter sig til at udvise den yderste forsigtighed ved operationer nær hinandens territorier og til ved de nævnte former for indtrængen at følge passende, nærmere aftalte instruktioner og signaler.

Parterne kan endvidere foreslå hinanden oprettelse af midlertidige områder, der kræver

særlig forsigtighed. Dette punkt er formentlig især inspireret af begivenheder i Den Persiske Golf, hvor amerikanske og sovjetiske enheder opererede tæt på hinanden. Tanken er tilsyneladende her at etablere sådanne kommunikationsprocedurer mellem enhederne i et givet område, at farlige situationer undgås. Ligeledes skal parterne undgå forstyrrelser af hinandens taktiske føringsnet, og der lægges begrænsninger på brug af laser.

Bortset fra de almindelige søfartsregler er de hidtil indgåede aftaler om incidenter på havet som nævnt etableret bilateralt mellem større magter. Småstater har ikke følt behov for indbyrdes aftaler af denne art og har heller ikke set det i deres interesse at indgå sådanne med større magter, selv om der muligvis kunne være visse umiddelbare gevinster forbundet hermed i kraft af mindsket risiko for mandskab og materiel under udførelsen af deres tjeneste. Ved asymmetriske, bilaterale aftaleforhold er det imidlertid et problem, at den stærkeste part vil kunne udnytte aftaleforholdet som et yderligere instrument til at udøve diplomatisk påtryk. De begrænsninger, en sådan aftale kunne lægge på flådernes adfærd, ville ikke nødvendigvis virke i den svage stats favør og synes dermed ikke at kunne opveje dette problem. Disse forhold synes også at ville gøre sig gældende i en konkret dansk sammenhæng.

Især for mindre, neutrale lande uden støtte i et alliancetilhørsforhold vil et asymmetrisk, bilateralt aftaleforhold kunne give anledning til betænkeligheder. Samtidig vil det kunne være problematisk at forene med en neutralitetspolitik. Sverige har formodentlig blandt andet ud fra sådanne overvejelser fremført tanken om en multilateral aftale om undgåelse af incidenter på det åbne hav. Nærmere studium heraf anbefales i en FN-rapport om det maritime våbenkapløb fra 1985. Som led i dette arbejde har Sverige senest i marts 1989 indleveret et aide-memoire til FN's nedrustningskonference i Genève (CD) med elementer til en aftaletekst.

En række Warszawapagt-lande har ved CSBM-forhandlingerne i Wien foreslået, at CSCE-staterne indgår en aftale om undgåelse